

• KİTAP TANITIMLARI

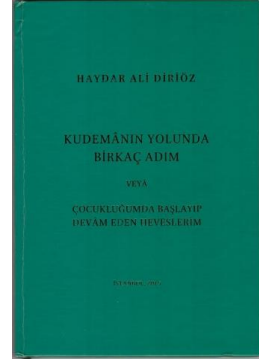
Kudemânın Yolunda Birkaç Adım veya Çocukluğumda Başlayıp Devam Eden Heveslerim (Haydar Ali Diriöz)

Doç. Dr. Nuran ÖZTÜRK*

---

*Kudemânın Yolunda Birkaç Adım veya
Çocukluğumda Başlayıp Devam Eden Heveslerim,*
Haydar Ali Diriöz,
Patrol Matbaacılık, İstanbul 2015, 106 sayfa

§§§

Bu kitap, yıllarını Eski Edebiyata hasretmiş, nice talebeler yetiştirmiş hâlihazırda Klasik tarzda şiirler yazan Haydar Ali Diriöz'ün şiir kitabıdır. Başlığından anlaşılacağı üzere “eskimeyen eskilerin” yolundan gidilerek çocukluktan 2000’li yıllara kadar devam eden bir faaliyeti kapsamaktadır.

Eser, takdim kısmı (I-VI) hariç, 6 sayfalık indeksle birlikte 106 sayfadan oluşmaktadır. 18 ve 19. sayfalardaki hece vezni ile yazılan hariç, şiirlerin tamamı aruz ölçüsü ve pek çoğu Divan şiirinin formları iledir. Kitabın *İçindekiler* kısmı şu başlıklar altında düzenlenmiştir:

Kasîdeler (1-10); *Gazeller* (10-28); *Tahmîsler* (28-32); *Mesnevî* (32-33); *Târîhler* (33-63); *Mu’ammâlar* (63-64); *Rubâ’iler* (64-78); *Kıt’alar*

---

* Çukurova Ü. İlahiyat Fakültesi Türk İslâm Edebiyatı Ana Bilim Dalı, e-posta: nryilmaz@cu.edu.tr

(78-83); *Beyitler* (83-85); *Tanzîmât Sonrasına Uyan Manzûmeler* (85-91); *Farsçadan Tercümeler* (91-97); *Farsça Manzûmeler* (97-101); *İndeks* (101-106, bu kısım *Allah* ve *Has İsimler* alt başlıklarıyla ayrıca isimlendirilmiştir.).

Kitabın takdimi III. Sayfadaki Nâbî'ye ait bir beyitle başlar:

Kudemânın görüp âsârını biz zevk etdik

Kudemâ görmedi hayfâ bizim âsârımızı

Bu zarif iç çekişle bir yandan geleneğe saygı ifade edilirken bir yandan da kitaptaki edebî zevkin kaynağı işaret edilmiştir. IV. sayfada merhum Prof. Dr. Meserret DİRİÖZ'le birlikte Haydar Ali DİRİÖZ hocalarının iki fotoğrafına yer verilmiştir

V. sayfada şairin "*Terceme-i Hâî*" üslûbunda kaleme aldığı satırlarla başlar ve "*Okuyan da okumayan da sağ olsun*" temenni cümlesinin yer aldığı tek cümle ile hitâm bulur.

İlk şiir, Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde yazılmış, "*Tevhîd-i Zât-ı Bârî-i Gayb-i Menî-i Lâyüdreğ*" başlıklı Tevhîd türünde bir kasidedir. İkinci ve üçüncü şiirler de kaside biçiminde yazılmıştır. Üçüncü şiir "*Kasîde-i Rûmiyye*" başlığıyla Rumların Kıbrıs'ta 1964'te yaptıklarını tel'in eden Ankara'da yazılmış 32 beyitlik bir hicviyedir.

Kitabın Gazeller kısmındaki ilk gazel, mülemma (Arapça-Farsça-Türkçe) olarak yazılmış bir münacattır. İkinci gazel 1943 tarihli olup hikemî tarzda, devrandan müşteki İstanbul'da yazılmış bir şiirdir. Üçüncü gazel, şairin Validebağ Prevariantoryum'unda Zatü'l-cenb tedavisi görürken Meserret Hanım için 1946'da yazdığı şiirdir. "*Gazelcik*" başlıklı bu şiirin son beyti ise "*temâmî-i gazelcik*" başlığıyla İstanbul'da Meserret Hanım'ın vefatı olan 2007 yılında ilave edilmiştir.

Dördüncü gazel şairin "*tevşih*"li âşıkâne şiirlerindedir. Şiirin başında Meserret Hanım'a ithaf bulunmaktadır. Beşinci gazel, belâgat terimlerinin tenasüple bir araya getirildiği bir diğer âşıkâne şiirdir. Ardından gelen 6. Gazelin "İbn Haff" e yazıldığı görülmektedir. 7. gazel, 1960'dan önce dönemin Milli Savunma Bakanı *Edhem Menderes*'e ithaf yazılmıştır. Şair, Kuleli Askerî Lisesi'ndeki Edebiyat Muallimliği vazifesinden ayrılmak istediğini bildirmek üzere "*arz-ı hâî*" üslubuyla yazdığı şiirinin makta beytinde ithaf geleneğine uyarak "*Hayr ilen Haydar seni ansın adın bâkî kalsa/ Yoksa her şey tez geçer Allah bes bâkî heves*", demiştir. 8. gazel Matla'sız ve Makta'sız Gazel başlığı ve "*Meserretime*" ithafıyla yazılmıştır.

Şairin şiirleri önemli ölçüde geleneği benimseyen bir üslubu taşısa da neticede bu şiirler, şairinin yaşadığı dönemi bir biçimde ifade edecektir. Âşıkâne şiirler arasında en lirik olanlarından biri bu gazeldir. Hemen peşi sıra gelen 9. Gazel de “*Sevgili Meserretime*” ithafıyla yazılmıştır. Bu şiire, “*Vefatından bir gece önce irticâlen yazıldı. Son beyit sonradan ilâve edildi.*” notu düşülmüştür. 30 Mayıs 2005’te İstanbul’da yazılan bir niyâz ve yas şiiridir. Gazel biçimindeki 10. şiir yeni tarzla, “*Olur mu?*” başlığıyla başlıklandırılarak yazılan bir mersiyedir. Bunları takip eden “*Su’udunun İkinci Yılında Meserretim’in Merkadini Ziyâret*” başlıklı 11. gazel de 1 Haziran 2007 tarihli olup İstanbul’da yazılmış bir mersiyedir. 12. Şiir yine Meserret Hanım düşünülerek yazılmış aşkı tarif eden bir gazeldir. Bunun ardından kitaptaki tek hece vezinli 13. şiir de yine “*Hece ile Matla’sız Gazel Gitti Meserret’im*” başlıklı gazeldir. 28 Mayıs 2008’de İstanbul’da yazılmıştır. Meserret Hanım için yazılan bir başka şiir ise 14. Gazeldir. 11 beyitlik sanatlı söyleyişleri olan 15. gazelde ise klasik edebiyatımızın pek çok mazmunu bulunmaktadır. 15. Gazelin ardından Arif Nihat Asya’nın yazdığı rubâiye atıf yapılan 16. Gazel gelmektedir. “*Gizlidir*” redifli bu gazelle, A. Nihâd Asya’nın yakın dostu olan şaire ithaf ettiği şiiri de anılmış ve böylelikle Edebiyat tarihimize dair bir bilgi de paylaşılmış olmaktadır. Burada bahse konu rubâi ise “*Haydar Dirîöz’e*” ithafıyla yazılan şu şiirdir:

Ey dil; ne isimden, ne sıfattan bıktım
Ma’nâyı değiştiren edattan bıktım
Her hükme- gelip- çelme takan “lâkin”den
Her hükmü tökezleten “fakat”tan bıktım

17. gazel de Meserret Hanım’ın ilhamıyla yazılmıştır. 18. Gazel Klasik edebiyatın öncü araştırmacılarından ve Haydar Bey ile Meserret Hanım’ın hocaları olan Ali Nihâd TARLAN’ın vefa(t)nâmeleri olarak yazılmıştır. Şiirdeki pek çok mânidâr beytin içinde şiirin konusunu da işaret eden şu beyit önemlidir:

Şimdi eslâk-i ma’ânîyi de kimden soralım
Bunca mazmûn açarı oldu mu hâk üstâdım

19. Gazel, “*Bi’r-i mu’attalaya eşiz Haydar’ım bugün/Yârın ararsa kimse bulunmaz gubârımız.*” beyti ile sona eren hikemî bir şiirdir. 20. Gazel hikmetli sözler içeren ve günümüz Türkçesine çok yakın ifadeleri olan bir şiirdir. 21. Gazel “*Nedîm’e Nazîre*” başlıklı zamâneyle ilgili bir hicviye-

dir. 22. Gazel hayata meydan okuyan bir ferdin/milletin sedâsını aksettirmek üzere yazılmıştır. 23. Gazel Meserret Hanım için yazılan şiirlerden Gazeller kısmındaki son şiiridir. “*Sevgili Meserretim’e Hasretim Yedinci Yılında*” başlıklı 2012’de yazılmış “*Her hâle râzı hoş yaşadık altmış üç sene/Haydar bugün o Sevgili Yâr’ın yasındadır*” mısralarıyla tamamlanmıştır. 24. ve son gazel, içinde geçen “*Sürûr*” kelimesine bakılırsa Meserret Hanım için yazılmış şiirler arasında sayılabilir.

Kitapta dört *Tahmîs* vardır. İlki, Birecik’te 1941’de *Baba Kânî*’nin na’tına, ikinci ve Üçüncü tahmîsler, 1950’de İstanbul’da Urfalı Ziyâ’nın na’tına ve gazeline yazılmıştır. Dördüncü tahmîs ise 2009’da, Ziya Paşa’nın çok tanınan “*olmayan*” redifli gazeline İstanbul’da kaleme alınmıştır. Şiirin başında, övücü sözlerle Mehmet Özbek’e ithaf bulunmaktadır.

Mesnevi biçiminde yazılmış tek şiir ise şairin Meserret Hanım’a yazdığı 32. Sayfadaki mektuptur. Kitabın 33. Sayfasından sonra tarihler bölümü gelmektedir. Bu kısım üç başlık altında toplanabilir. Bunlar,

1. Şairin ailesi için düşürdüğü tarihler,
2. Siyâsîlere düşürülen tarihler
3. Şair, yazar, akademisyenlere düşürülen tarihlerdir.

Bu tarihlerin bilhassa aile ile ilgili olanları doğuma düşürülmüş tarihler olmakla birlikte önemli bir kısmı ise vefat üzerine düşürülen tarihlerdir. Düşürülen tarihlerin önemli bir kısmı ise meslekî veya akademik ilerleme ile ilgili olanlardır.

Kitapta kendisine tarih düşürülen kimseler arasında tarihe olumlu veya olumsuz geçen ve şairin döneminde vefat eden isimler bulunmaktadır. Mesela, Stalin bunlar arasındadır. Yerli siyâsîlerden ise Adnan Menderes, Alparslan Türkeş, Rauf Denktaş için tarih düşürülmüş olduğu görülmektedir. Ayrıca Sadeddin Nüzhet Ergun, Halil Nihad Boztepe, Reşat Nuri Güntekin, Hasan Âli Yücel, Rıfki Melûl Meriç, Hikmet İlaydın, Arif Nihad Asya, Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı, Ali Nihad Tarlan, Faruk Kadri Timurtaş, İbrahim Kafesoğlu, Mehmed Kaplan, Kaya Bilgegil, Bahadeddin Ögel, Muharrem Ergin, Çinuçen Tanrıkorur, Coşkun Ertepinar, Şefik Can, Yılmaz Öztuna, gibi şair, yazar, âlim ve sanatkâr isimlerin ekseriya vefatlarına olmak üzere tarih düşürülmüştür. Kitapta bunlardan başka Meserret Hanım, Prof. Dr. Ahmed Ateş (farsça olarak yazılmış bir tarih şiiri) Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal (sınıf arkadaşım), Prof. Dr. Ahmet Kartal,

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aslan (şair), Prof. Dr. Atabey Kılıç, Prof. Dr. Ömür Ceylan gibi kimselerin de ya akademik ilerlemesi yahut da akademik performansını ile ilişkilendirilmiş tarih mısraları mevcuttur.

Kitabın içerisinde klasik şiirin biçim ve türlerinden biri olan dört adet de *muamma* vardır. Devamında kırk sekiz *rubâî* bulunmaktadır. Gelenekte daha çok hikemî şiirin biçimi olan *rubâî* ile Meserret Hanım'ın isminin yanı sıra bazı tanınmış kimselerin de adlarına yer verilmiştir. Mesela şair Ayhan İnal, Yavuz Bülend Bâkiler, Muhyiddin Nalbantoğlu, Feyzullah Sâcid Ülkü, Zeki Ömer Defne, Halil Nihad Boztepe, Nail Tan, Münir Nureddin Selçuk, Bozkurt İlham Gencer, Ahmed Bîcân Ercilasun, Cüneyd Arkin gibi isimler öne çıkan özellikleriyle bu *rubâî*lerin konusu olmuştur.

Kitapta Kıt'alar ve Tuyugun bulunduğu kısımda ise iki tuyug, on üç de kıt'a bulunmaktadır. Bunların ardından tamamı dokuz beyit olan *müfredler* gelmektedir.

Kitap önemli ölçüde gelenekli şiiri örnek almışsa da 85. Sayfadan itibaren beş sayfalık kısımda *Tanzimat sonrasına Uyan Manzumeler* başlığı ile "Gazel-i hezl-âmiz", "Şarkı", "Kalabalık", "Gülüm'e Sesleniş" adlı şiirlerle birlikte şairin oğluna 23 Nisan törenlerinde okuması için yazdığı "23 Nisan" başlıklı bir de çocuk şiiri bulunmaktadır. Kitaptaki son kısımda ise şairin kendi kaleme aldığı Farsça şiirlerle Farsça'dan tercüme ettiği şiirler bulunmaktadır.

Cumhuriyetimiz kadar yaşı olan kıymetli hocam Haydar Ali Dirîöz'ün kudemâ'nın yolunda attığı adımlar buradaki görülenlerden ibaret değildir. Fakat hocam sevgili torunu doktor Rıza Can'ın da desteği ile bir araya getirdiklerini bu kitapta yayımlamıştır. DİRİÖZ'ün bunlardan başka yazdığı şiirler varsa da kendisinin bildirdiğine göre çeşitli sebeplerle onları kitaba dâhil etmemiştir. Kitaba dâhil edilememiş olanlardan bir gazel kendilerinin de müsaadesiyle bu yazıyla aktarılacaktır. Fakat şiiri yazmadan evvel kitabın takdim kısmında şairin edeben "*ben dil*"ni kullanmaksızın muhataplarına hitabını buraya aktarmak isterim:

"İlk mektepten beri, ara sıra manzumeler de kaleme almıştır. Orta mektep ve lisede yazdıklarını toplamışsa da, öyle durur. Üniversiteye başladığı 1942 yılından bu yana, iş-güç arasında kendisi ve dostları için karaladığı, çoktan beri tedavülden kaldırılmış o geçmez akçelerden bir kısmının, bazı âsâr-ı 'atîka erbâbının belki bir alakasını çeker ümidiyle, bu kitapta neşrine cesaret edildi. Okuyan da, okumayan da sağ olsun. (DİRİÖZ 2015:V)"

Sergeşte-i vâdi-i memâtım
Gör n'oldu Meserretim hayâtım

Herşeyde seni görür bu gözler
Sensin nazarımda kâ'inâtım

Hüsnünle Hudâ alîm mestim
Aşkındır o dildeki Menâtım

Sîmurg—perî-nijâd-ı aşkı
Dîvâne kılur terennümâtım

Satranc-ı şebâbı oynamıştık
Ferzîn ü fil ile şimdi mâtim

Kevn içre çü mihr-i zâ'ilim yok
Bir çayda zerre-veş sebâtım

Ben eşref-i mahkûkât idim
Âb u gîle râci' oldu zâtım

Haydar ne biter hezâr Hızrı
Ser-sebz ide zulmet-i devâtım

Sonuç olarak kitap hem önemli bir dönemin, hem şairinin hayatının hem de klasik şiirin günümüze uzanışının tanığı olarak okunup incelenmesi gereken bir kaynak eserdir. Bu vesile ile kitabın şairi olan Hocama Türk edebiyatı adına minnet ve şükranlarımı arz ederim.